

Naša OSKUPNOST

glasilo szdl ljubljana moste-polje

2. JULIJ 1980

XXI. LETNIK

13.—14. ŠTEVILKA BREZPLAČNO

● PRVIČ SEM SE SREČAL Z JOSIPOM BROZOM

LETA 1938 V PARIZU

Naš občan Stane Bobnar, narodni heroj in španski borec, se je s Titom večkrat srečal. Spomini na ta srečanja, pravi, so lepi in zanimivi, čeprav, ko jih pripoveduje, govori le o dejstvih in nič ne pove o občutkih, ki so ga takrat navdajali. To pa zato, omeni, ker jih je nešteto in bi jih težko opisal tako, da bi jih začutil tudi bralec. Tovariša Tita je prvič videl v Parizu konec leta 1938, vendar le bežno in nista prišla v osebni stik. Kasneje se je z njim srečal na Visu konec 1944, prva leta po vojni ob dnevih jugoslovanskega vojnega letalstva, večkrat pa je bil tudi z drugimi španskimi borci na obisku pri njem. Zadnjič ga je videl leta 1975 v Beogradu.

Konec leta 1938 so morali vsi borci internacionalnih brigad, Nemci in Italijani zapustiti Špa-

nijo. Tak je bil ukaz zahodnoevropskih vlad. Enote internacionalne vojske so se res pričele

umikati, težje invalide so pošiljali v Pariz, medtem ko so Nemci in Italijani še naprej dovažali orožje. Med invalidi, ki so se znašli v Parizu, je bil tudi Stane Bobnar. Bil je namreč težko ranjen in nesposoben za boj. Francozi so invalidom dovolili ostati pri njih dva meseca.

Španski borci iz Kanade, Belgije, Velike Britanije in tudi od drugod so se pričeli kmalu vračati domov, našim pa jugoslovanska vlada ni dovolila vrnitve. Postavili so jim namreč pogoj: odpovejte se revoluciji v Španiji, izjavite, da ste bili zavedeni, pa vam izdamo potna dovoljenja. Tega pa seveda ni hotel storiti noben španski borec. »Izgubili smo domovinsko pravico in državljanstvo,« še danes ogorčeno pripoveduje Stane Bobnar. »Odvisni smo bili od tujih vlad, preganjala nas je francoska policija...«

Španske borce, ki jim je dovoljenje za bivanje poteklo, je francoska policija izganjala iz države ali pa zapirala v taborišča. V tistih dneh je našim španskim borcem v Parizu pomagala le komunistična partija Jugoslavije. Takrat je njeno vodstvo že prevzel Josip Broz in njegovo napotilo je bilo, da se člani centralnega komiteja in drugi komunisti vračajo v domovino. S tem je bilo prekinjeno ozko delovanje partije in njena odmaknjenost od ljudi.

Centralni komite in partijska organizacija španskih borcev v Parizu sta iskala način, kako bi se ti ljudje vrnili domov. To pa ni bilo preprosto. Josip Broz je v tistih dneh večkrat prišel k španskim borcem. Takrat so ga poznali pod imenom Valter. »Videl sem ga le od daleč,« se spominja

Josip Broz — ilegalno ime Valter. Predvojni posnetek iz druge polovice 30-ih let. Takega se spominja Stane Bobnar

Stane Bobnar. »V neki kavarni v Parizu smo imeli sestanek, ki ga je vodil Rodoljub Čolaković. Iznenada je v prostor vstopil Josip Broz. V kavarni se je zadržal le toliko časa, da se je pogovoril z nekaterimi tovariši, predvsem s Čolakovićem in Vlahovićem.«

V Parizu so takrat živeli še drugi znani komunisti, med njimi Boris Kidrič, Tomo Brejc in Lovro Kuhar, s katerimi se je Stane Bobnar večkrat srečaval. Z Velikom Vlahovićem pa, ki je bil sekretar partijske organizacije naših španskih borcev in je tudi od centralnega komiteja prejemal vsa navodila za njihovo delo, pa so se redno srečevali na sestankih. Kot težji invalid bi lahko Stane Bobnar iz Pariza odšel v Sovjetsko zvezo. Toda odločil se je, da bo raje odšel domov. Sredi julija 1939 se je s ponarejenim potnim listom, ki mu ga je izročil Lovro Kuhar, prek Nemčije in Avstrije vrnil v domovino.

DARJA JUVAN

Na sejah vseh treh zborov skupščine SR Slovenije 25. junija so bili izvoljeni novi člani sveta republike, med njimi tudi Stane Bobnar.

Čestitamo!

4. julij — dan borca

Pred štiriindvajsetimi leti je bil sprejet zvezni zakon o razglasitvi 4. julija za praznik vsaj jugoslovanskih narodov in narodnosti, ki ga od tedaj vsakoletno praznujemo kot državni praznik. Tega dne namreč 4. julija 1941. leta, le nekaj mesecev po nacistični okupaciji in razkosanju Jugoslavije — se je v okupiranem Beogradu pod vodstvom tovariša Tita ilegalno sestala CK KPJ, sprejel sklep in poslal apel jugoslovanskim narodom in narodnostim za začetek oborožene vstaje proti okupatorjem in domačim izdajalcem.

Ta pomembni sklep in apel sta v vseh krajih Jugoslavije našla na ugoden odmev med svobodoljubnim in nepremaganim prebivalstvom, čeprav v okupirani in razkosani domovini. Vstaje po deželah in pokrajinah so se vrstile druga za drugo, tako da je bila še v istem mesecu — izjema je bila Makedonija, kjer je prišlo do vstaje oktobra 1941 — celotna Jugoslavija v ognju narodnoosvobodilnega in revolucionarnega boja. To je bilo mogoče doseči zato, ker je KPJ pravilno ocenjevala dogajanja med vojnama in tako pravočasno spoznala fašistično nevarnost, opozarjala nanjo ter pripravljala široke ljudske množice na odpor proti fašistični akspanziji, ki je iz dneva v dan bolj ogrožala tudi našo ozemljsko nedotakljivost.

Ob napadu fašističnih vojsk na Jugoslavijo pa se je po vsej državi javilo veliko prostovoljcev in od vojaških oblasti bivše Jugoslavije zahtevalo orožje, da bi se skupaj s pripadniki redne vojske bojevali proti napadalcem. Ko pa je zaradi izdajstva, petokolonaštva, strahopetnosti in podkupljivosti bivših jugoslovanskih oblastnikov ter nesposobnosti in kapitulancije višjih vojaških poveljstev po nekaj dneh vojne prišlo do razsula in kapitulacije in ko je del bivših oblastnikov strahopetno pobegnil v tujino pod zaščito zahodnih zaveznikov, drugi pa se udinjali okupatorju, je bila KPJ edina, ki je ostala z ljudstvom in takoj sprožila akcijo za zbiranje orožja, municije in druge vojaške opreme. Pričela je z intenzivnimi pripravami za začetek vstaje in narodnoosvobodilni boj, katerega cilj je bil osvoboditi deželo tako v narodnostnem kakor v socialnem pogledu. Vse akcije pred četrtjuljskim razglasom sta vodila politbiro in CK KPJ na čelu s tovarišem Titom, izvajala pa so jih pokrajinska vodstva oziroma vse partijske organizacije in članstvo.

Predanost interesom ljudstva, velike revolucionarne izkušnje, doslednost, internacionalizem in sposobnost vse te komponente v danem trenutku pravilno oceniti in na teh temeljih tudi odločiti — vse to je vplivalo na to, da je bil sklep o začetku vstaje — kljub temu da je bil takrat fašizem na vrhuncu svoje moči in da so mnogi skeptiki doma in v tujini zmajevali z glavami v prepričanju, da je vse preuranjeno — pravičen in je rodil zelene rezultate. Svobodoljubni Jugoslavlani so se množično vključevali v odproniško gibanje, stopali v oborožene formacije NOV in POJ, v organe porajajoče se nove ljudske oblasti, kajti v programu ljudske oziroma Osvobodilne fronte v Sloveniji so videli rešitev svojih davnih težej, tj. nacionalne združitve v mejah nove Jugoslavije, socialno osvoboditev, enakopravno in bratsko sožitje z vsemi jugoslovanskimi narodi in narodnostmi ter enakopravno sodelovanje z vsemi narodi sveta.

Dosledno izvajanje proklamiranega programa KPJ in vodstva narodnoosvobodilnega gibanja med narodnoosvobodilnim in revolucionarnim bojem je iz dneva v dan krepilo vrste armade, ki je v najtežjih razmerah vojne izšla iz ljudstva pa konec zmagoslavne, osvobodilne in revolucionarne vojne dočakala kot oborožena sila nove, Titove Jugoslavije, številčno močna in sposobna upreti se vsaki agresiji.

Po zmagoslavno končani vojni in v vsem povojnem obdobju graditve nove Jugoslavije so se in se še vedno v vrste borcev za varovanje pridobitev NOB in socialistične samouprave ter neuvrščene Jugoslavije vključujejo nove mlade generacije, pripravljene na temelju izkušenj iz NOB in povezane v vseh komponentah SLO braniti vse naše medvojne in povojne pridobitve ter graditi, takšno Jugoslavijo, kot so jo v vizijah videli borci revolucije, ki so v njene temelje vgradili svoja življenja. Na čelu vseh pa je bil tovariš Tito, čigar misel in delo vodi in bo vodila vse naše narode in narodnosti našim zmagam nasproti.

M. BUTARA — ALEKS

Stane Bobnar v Španiji, preden je bil kot težji invalid poslan v Pariz, kjer se je leta 1938 prvič srečal z generalnim sekretarjem KPJ Josipom Brozom

● Z ZAČETKI SAMOUPRAVLJANJA PRED 30 LETI JE BILA ODPRTA

Nova stran zgodovine človeštva

Pred tridesetimi leti, junija 1950, smo v Jugoslaviji sprejeli zakon o delavskih svetih. Podjetja, ki jih je do takrat upravljal država, so prešla v roke delavcev. Naša družba je stopila v novo obdobje razvoja socialističnega samoupravljanja.

Ideja o samoupravljanju pa ni nekaj povsem novega, kajti že Marx in Engels sta govorila o tem. Prvič so jo poskušali uresničiti delavci v pariški komuni, nato Lenin v Sovjetski zvezi, toda oba poskusa samoupravnega odločanja nista uspela. Naše socialistično samoupravljanje ima svoje korenine v narodnoosvobodilnem boju in revoluciji. Takrat, ko smo se bojevali proti fašističnim napadalcem, smo se obenem bojevali tudi proti buržoazni ureditvi, za nove, pravičnejše odnose. Na osvobojenih ozemljih so družbeno in politično oblast prevzemali narodnoosvobodilni odbori. Prvi taki odbori, ki so bili temelj samoupravnih ureditev, so nastajali že v juliju in avgustu leta 1941.

Leta 1950 je bilo v Jugoslaviji ustanovljenih v gospodarskih podjetjih že prek sedem tisoč delavskih svetov, med njimi tudi sedem v tedanji občini Moste in Polje.

Poiskali smo predsednike prvih delavskih svetov v Izolirki, Kolinski, Saturnusu, Žitni in Papičnici. Vevče in jih povprašali, kako se zdaj, po tridesetih letih, ko je samoupravljanje postalo nujni in nepogrešljivi del našega življenja, spominjajo tega pomembnega dogodka.

Nadaljevanje na 2. strani

● 21. SEJA OBČINSKE KONFERENCE ZKS

Ustalitev — stvar nas vseh

Osrednja točka 21. seje občinske konference ZKS Ljubljana Moste-Polje je bila ocena uresničevanja stališč in sklepov ZK pri izvajanju družbenoekonomske stabilizacije ter priprava razvojnih usmeritev občine in mesta v obdobju 1981—85. Uvodne misli sta podala izvršni sekretar OK ZK Milan Jelenc in predsednik izvršnega sveta občinske skupščine Ljubljana Moste-Polje Jože Kavčič. Z vsebino njunih razmišljanj in s sklepi konference vas bomo seznanili v prihodnji številki Naše skupnosti.

Nadaljevanje na 3. strani

Delegati se zbirajo (Foto D. J.)

V TEJ ŠTEVILKI NAŠE SKUPNOSTI
TUDI UMETNIŠKA PRILOGA 25. MAJ!

● PRED ŠTIRIDESET LETI

SKOJ v Zalogu

Revolucionarnost mladine v Zalogu se je odražala že v Vesni, v kulturno-prosvetnem društvu Svoboda in kasneje v Vzajemnosti. V teh društvih so mladi sodelovali v dramskih in drugih sekcijah, delovali so na športnem področju in se seznanjali z naprednim tiskom, saj so v teh društvih delali komunisti.

Že leta 1933 so na pobudo Adolfa Jakhla ustanovili skojevski aktiv. Vanj so bili vključeni napredni mladinci, ki so tudi začeli opravljati različne propagandne akcije, npr. trosenje letakov itd. Največ časa pa so posvečali izobraževanju, spoznavanju marksistične literature.

Organizacija mladine, je bila pred vojno že tako močna in idejno trdna, da so članom SKOJA iz Zaloga zaupali organizacijo konference, katere 40. obletnico praznujemo letos. Na tej pokrajinski konferenci je bil prisoten tudi član CK KPS Tone Tomšič, ki je mladince seznanil s tedanjim političnim položajem v svetu in z nalogami partije v boju proti vedno večjemu

vplivu fašizma na tedanjo vladno. Zbrani predstavniki — bilo jih je okoli 35 iz vse Slovenije — so nato izvolili nov partijski komite za Slovenijo in delegacijo za šesto državno konferenco, ki je bila 8. in 9. septembra 1940 v Zagrebu.

Skojevci so se vključili tudi v NOB ter skupaj z drugimi Založani začeli upor proti okupatorju. Prvi spopad je imela Zaloška skupina 16. julija 1941 pod vasjo Besnica. Pri tem je bil ubit nemški stražar Johann Teoffele — prvi okupator na Slovenskem. Ta dan so si Založani izbrali za krajevni praznik, ki bo letos posvečen tudi 40. obletnici PK SKOJ, 70-letnici rojstva Edvarda Kardelja in drugim pomembnim jubilejem!

TATJANA KLEPAC

• 17 DNEVNIH REDOV SKUPŠČIN OBČINE, MESTA IN SAMOUPRAVNIH INTERESNIH SKUPNOSTI

NERAZUMLJIVO IN NEZANIMIVO

Na žalost lahko vedno znova ugotovljamo, da se redkokateri sestanek prične točno ob napovedni uri. Videti pa je, da to nikogar ne vznemirja. Tudi delegati na seji občinske zdravstvene skupnosti Ljubljana-Moste — Polje sredi junija niso nič pripomnili, ko je predsedujoči ob dvanajstih uri in deset minut predlagal, da pričetek sestanka preloži za petnajst minut, kajti niti zbor uporabnikov in ne zbor izvajalcev še nista bila sklepna. Nekateri delegati so po tem obvestilu za ta čas zapustili dvorano, drugi so prelistavali gradivo, tretji so se pogovarjali s sosedi. Nihče od prisotnih pa se ni razburil, vznemiril, kar koli pripomnil, kot da pravočasni pričetek sestanka ne sodi k prizadevanjem za ustalitev gospodarstva. Seja se je pričela s petindvajsetminutno zamudo, medtem ko so telefonsko poklicali še nekaj delegatov.

Sicer pa je treba pripomniti, da tudi dnevni red za sejo ni bil sestavljen in napisan tako, da bi delegate vabil k čimvečji udeležbi. Pod drugo točko dnevnega reda, ki je sledila pregledu sklepov prejšnje seje, je bilo namreč zapisano: Predlog samoupravnega sporazuma o svobodni menjavi dela v osnovnem zdravstvenem varstvu. Nato je bila v tretji točki na vrsti obravnavati predloga samoupravnega sporazuma o spremembah in dopolnitvah k samoupravnemu sporazumu o pravicah in obveznostih iz zdravstvenega varstva, v naslednji točki pa je bil govor o predlogu samoupravnega sporazuma o spremembi samoupravnega sporazuma o solidarnostnem zagotavljanju dogovorjene ravni zdravstvenega varstva ter o razdelitvi solidarnostnih sredstev v letu 1980. Nato je bil na vrsti (peti točka dnevnega reda) sklep o spremembi sklepa o usklajitvi prispevkov uporabnikov k stroškom zdravstvenega varstva... in tako nekako se je nadaljevalo skoraj do konca. (Dnevni red je prepišan iz vabila za sejo.)

Povsem razumljiva je bila le zadnja, deveta točka, ko so bila na vrsti vprašanja in predlogi delegatov. Prav nič ni čudno, ko nekateri pravi, da niti vabil za sejo ne razumejo dobro, kaj šele gradivo.

D. J.

TRI LETA DELOVANJA

Od ustanovitve skupnosti sredi 1. 1977 je imela skupščina sedem rednih sej; udeležba delegatov je bila 70-odstotna.

Na sejah izvršnega odbora in skupščine so delegati obravnavali informacije o požarni ogroženosti, problematiko benificirane delovne dobe poklicnih gasilcev, sklepe in stališča SML o požarni problematiki v mestu Ljubljana. Največja pozornost je bila posvečena sprotim zadevam, organiziranosti in povezovanju požarnega varstva v Ljubljani.

Naša skupnost za varstvo pred požarom je imela v mestu Ljubljana že od 1. januarja 1978 urejeno financiranje. Druge skupnosti so to uredile v drugi polovici istega leta in tedaj sta bili organizirani tudi enotna strokovna služba za administrativno-tehnična opravila in finančna služba za vseh pet ljubljanskih skupnosti s sedežem pri zvezi skupnosti mesta Ljubljana. Teh služb se poslužujejo vse ljubljanske skupnosti — razen občine Ljubljana — Center, ki k tej organizaciji ni pristopila, vendar zagotavlja sredstva za delovanje skupne strokovne službe.

Iz občin ljubljanske regije

Šišenski delovni ljudje in občani so letos že osmič praznovali občinski praznik. Osrednja prireditev je bila v KS Hinko Smrekar na stadionu železničarskega športnega društva. Na slavnostnem zasedanju delegatov vseh treh zborov občinske skupščine in skupščin samoupravnih interesnih skupnosti so podelili zlato plaketo občine Vidi Tomšič, več zaslužnim družbenopolitičnim delavcem pa občinske nagrade in priznanja.

Poleg številnih kulturnih in športnih prireditev so v KS Bratov Babnik odprli vrtec Marije Štirn — Muce, v Smeledniku prizidek k OŠ Simona Jenka in v Stegnah Iskrin obrat Avtomatika.

V začetku junija so se tudi kranjski vrtci podražili v povprečju za 20 %. Varstvo predšolskih otrok se je podražilo od 1.350 na 1.620 dinarjev, dojenčkov od 1.880 na 2.255 in otrok v popoldanskem varstvu od 810 na 955 dinarjev.

Problem zobozdravstvene službe v Kamniku je izredno pereč, predvsem zaradi pomanjkanja delavcev in ustreznih delovnih prostorov pa tudi zaradi neustreznega

financiranja. Delavcev ni moč dobiti brez ustreznih kadrovskih stanovanj, le-teh pa v Kamniku nimajo dovolj. V zdravstvenem domu nimajo prostora, kamor bi namestili še en zobozdravstveni stol. Zato so se odločili pospešiti ureditev zobne ambulante Titan in dograditev v Komeni. Tako bo delno, čeprav dislocirano, rešen problem novih zobozdravstvenih zmogljivosti, ki naj bi ga dokončno rešil šele novi zdravstveni dom, katerega graditev je vse bolj nujna.

Domžalski gasilci praznujejo letos stoto obletnico svojega obstoja, ki jo potrjuje tudi ohranjena listina, v kateri so v nemščini zapisana pravila novoustanovljenega društva. Gasilsko društvo Domžale ima danes v svojih vrstah 60 članov ter 50 pionirjev in mladincev.

V kamniški občini res ni veliko črnih gradenj. Našteli so 18 takih gradenj počitniških hišic, šest stanovanjskih hiš in ene garaže. V skladu z urbanističnim načrtom bodo vse črne gradnje razporedili in se ob primerni dokumentaciji tudi odločili o njihovi usodi.

cp

Za letos predvideva načrt pripravo temeljite študije o požarni ogroženosti, ki bo že v kratkem posredovana vsem družbenopolitičnim skupnostim v obravnavo ter nadaljnje reševanje požarne ogroženosti. Iz letošnjega skupnega programa pa naj za našo občino povzamemo: dozidavo gasilskega doma Zadobrova ter gradnje gasilskega doma Prežganje, shrambe v Klopah in vodnega črpalnice v Zadvoru.

LEON ČEPE

SKUPŠČINA KULTURNE SKUPNOSTI

Morda bi kdo pomislil, da je bila 10. seja pač ena od rutinskih sej, saj stvari redno potekajo že tretje leto mandata. A že dnevni red je to zanikal. Že ob sicer res enkrat letnih nujnih opravilih so se delegati bolj razžvepli. Kot da bi napovedovali živahnost pri razpravi o obeh osnutkih: Samoupravnega sporazuma o temeljih plana OKS in LKS za obdobje 1981-85 in zakona o svobodni menjavi dela na področju kulturnih dejavnosti. Delegati so se globlje zavedali širine ljubljanskih, pa morda prav zato tudi težili za čim podrobnejšimi in konkretnimi občinskimi temelji plana. In čeprav ni časa napretek, bo moč predloge vključiti vanje. Tudi pri osnutku zakona je bilo čuti težnjo po čim neposrednejšem soočanju izvajalcev in uporabnikov ob vsestranski povečani odgovornosti obeh. To niti ne bi smel biti kdo ve kako zahteven nadaljnji korak, saj si tudi gospodarskega razvoja v naših hitro se razvijajoči samoupravni socialistični družbi ni več mogoče zamisliti brez enakovrednih družbenih dejavnosti, katerih nemajhen del je tudi kultura.

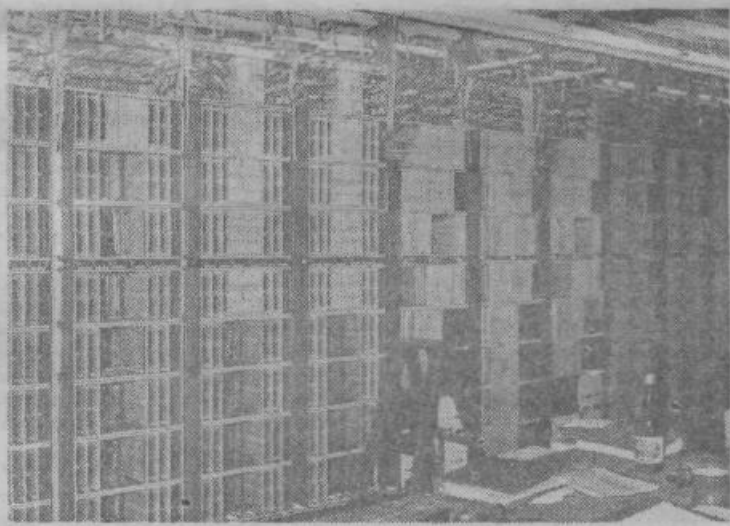
A. M.

OSNUTEK ZAKONA O STANOVANJSKEM GOSPODARSTVU

Prav gotovo je vse, kar se dogaja v stanovanjskem gospodarstvu, izredno zanimivo za delovne ljudi in občane. To dokazuje tudi udeležba delegatov na sestanku zbora uporabnikov in zbora izvajalcev skupščine samoupravne stanovanjske skupnosti naše občine, ki je bila sredi minulega meseca. V tretji točki dnevnega reda so namreč delegati obravnavali osnutek zakona o stanovanjskem gospodarstvu in pripombe iz javne razprave, ki je potekala od 26. maja do 10. junija.

Novi zakon o stanovanjskem gospodarstvu, v katerem bo združena vsebina osmih dosedanjih zakonov s tega področja, bo urejal gradnjo stanovanj, gospodarjenje s stanovanjskimi hišami in stanovanji, solidarnost in vzajemnost, varstvo bivalnega okolja in dejavnosti v zvezi s splošno ljudsko obrambo in družbeno samozasčito. Osnutek zakona predvideva precej novosti. Mednje sodi tudi dolgoročneje načrtovanje stanovanjske gradnje. V razpravi je bilo tudi večkrat omenjeno, da je treba vzajemnost in solidarnost upoštevati tudi pri gradnji dijaških in študentskih domov. Predlog, da bi delavec s samoudeležbo pri dodelitvi stanovanja pridobil lastniško pravico v razmerju z denarnim prispevkom, pa v naši občini ni bil sprejet. Delegati bodo to pripombo in še nekatere druge prenesli v skupščino SR Slovenije, ko bo ta obravnavala osnutek zakona o stanovanjskem gospodarstvu in pripombe nanj.

D. J.

Montaža centrale (Foto Karel Guncilar)

• OB LETU V MOSTAH

NOVI TELEFONI

Moščansko telefonsko centralo pravkar širijo za 8800 priključkov. Predračunska vrednost opreme in montaže je kar 89 milijonov dinarjev

Že dalj časa je na dlani, da v naši občini primanjkuje telefonov. Zato so se lani v podjetju za ptt promet Ljubljana odločili za gradnjo nove pošte s centralo v Polju.

Mimogrede bodi povedano: dokler centrala ne bo zgrajena, bo skušala vrzeli v telefoniji na tem področju zapolniti manjša kontejnerska centrala, ki že stoji. Odločili pa so se tudi za razširitev telefonske centrala v Mostah in je to poleg velike centrala v novem Cankrjevem domu ta hip prav gotovo največja naložba v telefonijo na ljubljanskem področju, saj je predračunska vrednost opreme in montaže kar 89 milijonov dinarjev, dejanska cena pa utegne biti še precej višja.

Ko bo razširitev centrala tipa Metacenta 10 C končana, bo zmogla moščanska centrala 12.800 telefonskih priključkov, kar z drugimi besedami pomeni, da se Mostam obeta več kot osem tisoč novih telefonov. Montažna dela v centrali so v glavnem končana, delavci že preverjajo medsebojne povezave v centrali in

povezave centrala z novim, večjim računalnikom, katerega zmogljivost je še enkrat večja kot pri starem. Vendar pa delavce Iskre najtežje delo še čaka. Ne samo, da zaenkrat ni uvoznega dovoljenja za nekatere elemente delilnika, ki je bistveno pomemben za vključevanje centrala v promet, tudi spajanje starega in novega dela centrala bo trd oreh, kajti v Iskre doslej še niso širili telefonskih central tipa Metacenta; združitev obeh delov pa tudi ne bo smela motiti telefonskega prometa v Mostah. Kakorkoli že, v podjetju za ptt promet Ljubljana upajo, da bo razširitev končana konec leta. Takrat naj bi prvi prosilci dobili telefone.

Seveda pa zadeva le ni tako preprosta. Poleg centrala je namreč potrebno tudi kabelsko omrežje, ki pa v Mostah ni prav gotovo razpredeno.

S. L.

NOVA STRAN ZGODOVINE ČLOVEŠTVA

(Nadaljevanje s 1. strani)

Žal pa se nismo mogli pogovoriti z Rudolfom Selanom in Ivanom Paholetom, prvima predsednikoma delavskih svetov Kemične tovarne Moste in Totre, ker sta pred leti umrla.

Vsi, ki smo se pogovarjali z njimi, so omenjali začetne težave, a tudi uspehe, ki so se kazali kot rezultati prizadevanj vseh delavcev. Prav vsi so poudarili, da tistikrat ni nihče delal le za denar, delali so udarniško in kljub temu, da so bili sestanki vedno v prostem času, so se jih udeleževali vsi. Biti član delavskega sveta je bila velika čast in odgovornost.

Edo Pangos

Miha Mehle

Francka Erbežnik

Edo Pangos prvi predsednik delavskega sveta v zdajšnji Izolirki, ki se je leta 1950 imenovala še Industrija bitumenskih izdelkov, se natančno spominja datuma volitev v delavski svet, saj je brez premišljanja povedal, da je bil to 26. avgust. Prvih začetkov delavskega samoupravljanja v njihovem podjetju, kjer je delal od leta 1947 pa do pred dvema mesecema, ko se je upokojil, se spominja takole: »To je bilo prvič v naši zgodovini, da smo delavci prevzeli tako odgovorno nalogo, kot je vodenje podjetja. Vsak začetek pa je težak. Manjkalo nam je znanja, zato smo se morali tembolj truditi. Srečevali smo se s težavami, vendar smo jih kar dobro premagovali. V delavskem svetu nas je bilo enajst. Prva slovesna seja, na kateri pa smo vsi imeli tudi nekaj treme, je bila v zadnjem ekspeditu. Vse sestanke smo imeli vedno popoldne, pa nikoli nismo imeli težav zaradi udeležbe. Politični delavci smo imeli v tistih dneh veliko zadolžitve. Tako sem bil jaz delegat naše tovarne, Teola in Gostinskega podjetja Moste v mestnem svetu samoupravljalcev. To omenjam zato, ker sem si prav tam pridobil veliko znanja, ki sem ga koristno uporabil kot predsednik delavskega sveta v Izolirki.«

Ker je Rudolf Selan, prvi predsednik delavskega sveta v Kemični tovarni Moste, že umrl, smo obiskali 84-letnega Miha Mehleta, ki je bil v tistem času predsednik delavskega sveta v Izolirki. »Če se danes zazrem nazaj, v tista prva leta delavskega samoupravljanja,« je dejal Vinko Fink, predsednik prvega delavskega sveta v Papirnici Vevče, izvoljenega 17. septembra, »mislim, da smo takrat hodili v malo šolo samoupravljanja. Nismo imeli pravilnikov, vse je bilo zelo preprosto. Banka npr. ni zahtevala sklepov delavskega sveta, vse naše naloge so se nanašale le na delo znotraj tovarne. Danes je pred delavskim svetom tudi velika materialna odgovornost. Samoupravljanje pa seveda tudi takrat ni pomenilo le skrbi za podjetje, temveč tudi skrbi za počutje ljudi. To so bila čudovita leta. S kakšnim zanosom in pletom smo delali takrat! To se seveda z današnjim časom ne da primerjati. Tudi zato ne, ker tistikrat še ni bilo avtomobilov, radijskih in kajpak televizijskih aparatov, še celo kolo so imeli le redki. Vsi smo bili kot ena velika družina. Danes je drugače. Mislim, da je treba to naše samoupravljanje razvijati naprej, kajti nikjer na svetu niso nekatere stvari tako dobro urejene kot pri nas.«

Besedilo in slike DARJA JUVAN

Vito Milovanović

Konrad Kamnar

Vinko Fink

predsednik upravnega odbora. Tudi on je takoj navedel datum: 6. september. »V začetku smo imeli velike težave,« je povedal, »ker nam nihče ni znal pomagati. Toda izbrali smo sposobne in za delo pripravljene ljudi. Pa tudi bolj poštene smo bili vsi skupaj kot danes.«

Francka Erbežnik, prva predsednica delavskega sveta v Žimi (leta 1950 se je podjetje še imenovalo Mestna vrvarna in žimarna), je bila edina ženska, ki je takrat v občini opravljala to pomembno samoupravljalno funkcijo. »Skupaj s Totro smo bili med prvimi tovarnami v Sloveniji, ki so ustanovile delavske svete. Točnega datuma se ne spominjam, bilo pa je v maju. Takrat smo imeli proslavo in direktor mi je kot predsednici delavskega sveta izročil šop ključev. To je bilo pozdravljeno z burnim ploskanjem. Zakaj sem bila prav jaz izbrana za to odgovorno nalogo? Najbrž zato, ker sem že od leta

1944 delala v podjetju. Najprej je bila sicer predlagana neka druga tovarišica, pa delavci niso bili zanj. Bilo je kar težko, vsi sestanki so bili popoldne. Nekaj časa sem se tudi na njih počutila zelo čudno, saj sem bila edina ženska med tolikimi moškimi. Kot predsednica delavskega sveta se sodelovala pri vseh pomembnejših zadevah v podjetju, tudi pri spornih med vodstvenimi osebami in delavci.«

Tudi Vito Milovanović, ki so mu v kolinski kot prvemu zaupali dolžnost predsednika delavskega sveta 2. septembra, se tega dogodka še natančno spominja. »Delavci smo bili nad tem zelo navdušeni. Bile so začetne težave, toda delali smo z velikim elanom. V proizvodnji smo napravili več, kot so zahtevale norme. Že kar na prvi seji delavskega sveta smo načrtovali naložbe za prihodnje leto in obenem ocenjevali uresničitev delovnega načrta za tekoče leto. Ker sem že prej delal v sindikatu in v partiji, z vodenjem sestankov nisem imel težav. Res, v tistih prvih letih samoupravljanja smo bili zelo delovni, zagnani in prizadevni.«